

Kranswieren in het Vlijmens ven?

Verslag excursie waterplanten Vlijmens ven bij Nieuwkuijk september 2018

John Bruinsma, 3 december 2018

Vooral om te bekijken hoe het in 2018 gesteld is met de kranswieren in het Vlijmens ven, ben ik in de eerste helft van september drie maal op excursie geweest om de waterplanten op te schrijven.

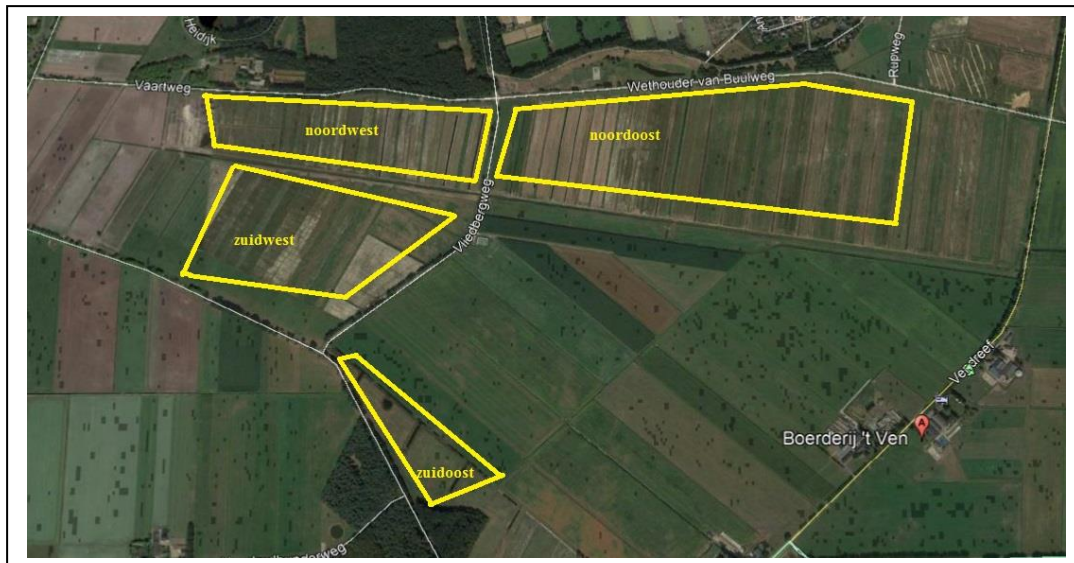
Methodes

Voor het verslag is het Vlijmens ven ingedeeld in vier delen, zie tabel 1 en figuur 1.

Tabel 1. Excursiedata en bezochte terreindelen, Vlijmens ven

Datum	Terreindeel
1-9-2018	Zuidwest
1-9-2018	Zuidoost
3-9 en 10-9-2018	Noordoost
10-9-2018	Noordwest

Figuur 1. Luchtfoto van het onderzochte gebied met de deelgebieden. © ondergrond Google.

In het zuidwestelijk deel zijn twee opnames gemaakt van de watervegetatie.

In de overige delen is per sloot gekeken welke soorten er voorkwamen. Bijzondere soorten zijn per soort per sloot één keer genoteerd in Waarneming.nl. Sloten met een gevarieerde vegetatie zijn over een groter traject afgelopen dan sloten met een eentonige begroeiing. Deze werkwijze is te weinig voor alle details en voldoende om een goede indruk te krijgen.

De randsloot langs de Weth. van Buulweg, waar altijd veel kranswieren groeien, is niet bezocht.

Vlijmens ven - zuidwest

In alle drogere delen van sloten is Liesgras (*Glyceria maxima*) dominant, in de nattere delen Riet (*Phragmites australis*). Voor zover er waterplanten zijn, is op de meeste plaatsen

Kikkerbeet (*Hydrocotyle vulgaris*) dominant. In één sloot domineert Waterviolier (*Hottonia palustris*). Sporadisch komen Drijvend fonteinkruid (*Potamogeton natans*) en de beide waterpeestsorten Brede en Smalle waterpest (*Elodea canadensis* of *E. nuttallii*) voor.

Vlijmens ven - zuidoost

In het zuidoostelijk deel zijn twee waterpartijen: een brede nietjesvormige sloot (een lang middendeel en twee uitsteeksels) en een poel. In de sloot en in de poel zijn twee opnames gemaakt met de gedecimaliseerde Tansley, schaal zie bijlage.

Tabel 2. Vegetatieopnames in een sloot en een poel in het zuidoostelijk deel van het Vlijmens ven .

	sloot	poel	
X-coördinaat	141,56	141,52	
Y-coördinaat	409,72	409,85	
Lengte proefvlak (m)	400	25	
Breedte proefvlak (m)	8	25	
Bedekking totaal (%)	20	60	
Bedekking helofyten (%)	2	2	
Bedekking drijfslag (%)	1	0	
Bedekking onder water(%)	20	60	
<i>Pilularia globulifera</i>	8	.	Pilvaren
<i>Elodea nuttallii</i>	.	9	Smalle waterpest
<i>Phragmites australis</i>	6	2	Riet
<i>Typha latifolia</i>	4	4	Grote lisdodde
<i>Alisma plantago-aquatica</i>	2	2	Grote waterweegbree
<i>Nitella flexilis</i> + <i>N. opaca</i>	1	2	Buigzaam + Donker glansblad
<i>Equisetum palustre</i>	2	.	Lidrus
<i>Typha angustifolia</i>	2	.	Kleine lisdodde
<i>Chara globularis</i> v. <i>globularis</i>	2	.	Breekbaar kransblad
<i>Juncus bulbosus</i>	2	.	Knolrus
<i>Glyceria maxima</i>	1	.	Liesgras
<i>Persicaria amphibia</i>	1	.	Veenwortel
<i>Potamogeton berchtoldii</i>	.	3	Klein fonteinkruid
<i>Eleocharis palustris</i>	.	2	Gewone waterbies

De sloot is 50 tot 80 cm diep. Tot plm. 20 cm en plaatselijk tot 40 cm diep is hij 90 tot 100% begroeid met Pilvaren (*Pilularia globulifera*). Daaronder is geen begroeiing, ondanks dat het water kraakhelder is. Niet verwerkt in de opname in zijn kiemplanten van diverse helofyten.

De poel is zeer troebel, zicht 10 cm. De diepte en de bedekking onder water zijn moeilijk in te schatten.

Vlijmens ven - noordoost

Het water in de meeste sloten is zeer troebel, al dan niet als gevolg van ijzerkwel. Alle slootbodems zijn bedekt met een dikke, los gepakte, zwarte modderlaag.

In veel sloten is Kikkerbeet dominant, al dan niet met daaronder dikke matten Brede of Smalle waterpest. In de meeste sloten groeit ook veel Riet, dat zeer hoog en dicht kan zijn. Op veel plaatsen is de wortelmat van het Riet zo compact dat alleen daarom al niets ertussen in de bodem kan wortelen. Ook zijn er sloten met dichte begroeiingen van andere helofyten, vooral Grote lisdodde (*Typha latifolia*) of Grote egelskop (*Sparganium erectum*).

In twee sloten zijn Breekbaar kransblad (*Chara globularis*) en Teer kransblad (*Chara virgata*) aangetroffen. In één sloot waren ze tamelijk veel aanwezig, in de andere zeer weinig.

In één sloot wordt het oppervlak bedekt door twee co- dominante kroossoorten: Bultkroos en Dwergkroos (*Lemna gibba* en *L. minuta*). Naast de kranswieren zijn in Waarneming.nl de volgende waterplanten genoteerd: Drijvend fonteinkruid (*Potamogeton natans*), Ongelijkbladig fonteinkruid (*P. gramineus*), Glanzig fonteinkruid (*P. lucens*), Gegolfd fonteinkruid (*P. x angustifolius*), Spits fonteinkruid (*P. acutifolius*), Klein fonteinkruid (*P. berchtoldii*), Haarfonteinkruid (*P. trichoides*) en Brede waterpest.

Vlijmens ven - noordwest

De sloten in het noordwestelijk deel zijn grotendeels geschoond, waarbij in elke sloot een klein deel van de vegetatie is gespaard. De gegevens hebben betrekking op deze gespaarde delen. Het beeld lijkt zeer op dat van het noordoostelijk deel. In vijf sloten groeit ook Buigzaam of Donker glansblad (*Nitella flexilis / opaca*). In drie sloten is ook Doorschijnend glanswier (*Nitella translucens*) gevonden. In twee sloten in dit vendeel is ook Bleekgeel blaasjeskruid (*Utricularia australis*) aangetroffen.

Overige waarnemingen

Door het terrein lopend zijn enkele soorten genoteerd in Waarneming.nl, zoals Geelhartje (*Linum catharticum*), Ruw walstro (*Galium uliginosum*), Moeraskartelblad (*Pedicularis palustris*), Stijve ogentroost (*Euphrasia stricta* s.l.), Moeraswederik (*Lysimachia thyrsoflora*), Kleine watereppe (*Berula erecta*), Blauwe knoop (*Succisa pratensis*), Alpenrus (*Juncus alpinoarticulatus* subsp. *alpinoarticulatus*), Paddenrus (*Juncus subnodulosus*), Dwergzegge (*Carex viridula*) en Waterscheerling (*Cicuta virosa*).

Conclusies

Er zijn zeer weinig soorten kranswieren gezien op zeer weinig plaatsen. Dit lijkt niet op een goede staat van instandhouding.

De zuidelijke helft van het terrein draagt nauwelijks bij aan de diversiteit van de waterplanten.

Fantasiën

Als ik het goed zie is de achteruitgang al begonnen toen het nog boerenland was, vooral omdat er minder sloten werden onderhouden, misschien ook door vergaande bemesting. Maar het is nooit zo slecht gesteld geweest met de watervegetaties als de laatste jaren.

Enige waarnemingen:

- er is nog nooit zoveel Riet geweest, en misschien ook nooit zo hoog;
- de sloten zijn dieper dan ooit;
- er heeft nooit zoveel zwarte bagger op de slootbodems gelegen.

Misschien is de hoeveelheid kwel in de afgelopen decennia afgenomen en misschien is dit wel dubbel zo hard gegaan in het extreem droge 2018.

September is niet de optimale tijd voor slootvegetaties in het algemeen en kranswieren in het bijzonder. Tegelijk geldt: hoe meer voedingsstoffen er zijn, hoe harder de waterplanten in het seizoen achteruit gaan. Er zijn ook in 2018 poelen en sloten in Noord-Brabant waar t/m november ondergedoken planten staan, inclusief kranswieren.

Bijlage: Gedecimaliseerde Tansley-schaal.

1	s	schaars/zeer verspreid	scarce
2	r	zeldzaam	rare
3	o	hier en daar	occasional
4	lf	plaatselijk frekwent	locally frequent
5	f	frekwent	frequent
6	la	lokaal zeer veel	locally abundant
7	a	zeer veel	abundant
8	cd	co-dominant	co-dominant
9	d	dominant	dominant
x		aanwezig	present